

УДК 821.161.2-14(477.53)

Лисенко А. В., Дорошенко С. М.

ПИСЬМЕННИК НЕПЕРЕСІЧНОГО ТАЛАНТУ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ ПОЛТАВЩИНИ

А Розглядається багатогранність поезій Володимира Тарасенка в контексті сучасного літературного процесу Полтавщини. Виокремлюються основні змістово-мотивні групи творчого доробку митця: інтимну, пейзажну, громадянську, філософську лірику, підкреслюється їх оригінальність і цілковита сформованість.

Ключові слова: література рідного краю, поетичний світ, змістово-мотивні групи, сучасний літературний процес.

Постановка проблеми. Література рідного краю, попри повсякденне акцентування уваги на відродженні національної духовності, часто залишається відстороненою від загальноукраїнського літературного процесу. Однак знання народом своєї культури, історії, досягнень і особливостей є не тільки показником його духовної зрілості та інтелігентності, а й важливою передумовою і стимулом подальшого його поступу. У сузір'ї славетних імен вітчизняних письменників є багато тих, хто своїм життям і творчістю якнайтісніше пов'язані з історією Полтавського краю, що виплекав чимало митців всеукраїнського та світового рівнів. Серед яких Іван Котляревський, Микола Гоголь, Панас Мирний, Володимир Самійленко, Олесь Гончар, Павло Загребельний, Василь Симоненко, брати Тютюнники... Всі вони є окрасою української літератури, гордістю Полтавщини. Та літературна Полтавщина – це не тільки геніальне вчора. Вдячну читацьку аудиторію мають сучасні поети та прозаїки, які у своїх творах продовжують традиції краю й освоюють нові мистецькі обшири.

До визначальних постатей сучасності належить Володимир Тарасенко, талант якого незаперечний, саме тому поезії вражають кожного, близькі читачеві, хвилюють його.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Стан проблеми в галузі вивчення літератури рідного краю не можна вважати достатнім, незважаючи на кілька дисертаційних досліджень, що розглядають певні аспекти літературного краєзнавства різних етнічних регіонів. Основною проблематикою цих досліджень є загальні проблеми використання краєзнавства на уроках літератури (А. Абдулова, Є. Пасічник, О. Фесенко), морального виховання на основі літературного краєзнавства (Г. Веденєєва, М. Горда), формування пізнаваль-

них інтересів (В. Липник, Ю. Широковський), естетичного виховання (Ю. Веральський), а також окремі статті, монографії, методичні посібники, серед яких виділяються праці Л. Куценка, Г. Нагорної, С. Пультера, В. Струманського, В. Олефіренка, О. Неживого та ін. У працях П. Ротача, А. Дяченка, Г. Шанька, М. Костенко, В. Мелешко, В. Сарапин та ін. здійснюється спроба осмислити феномен літератури рідного краю як цілісного культурного явища, простежити спадковість і традиції у творчості письменників Полтавщини.

Малодосліджуваним є питання, що стосуються аналізу життєтворчості окремих персоналій, зокрема Володимира Тарасенка, творчий доробок якого заслуговує на увагу. На жаль, немає ще розвідки, яка б сповна розкрила багатогранну майстерність його письма.

Мета нашого дослідження – проаналізувати основні художньо-виразні риси творчого доробку Володимира Тарасенка, підкреслити їхню оригінальність і повну сформованість.

Викладення основного матеріалу. На літературній карті України Полтавщина вирізняється чи не найбільшим розмаїттям письменницьких талантів усіх часів, котрі полишили про себе славу пам'ять рукописним і друкованим словом. Літературна слава Полтавщини – це її велике духовне надбання, на жаль, і досі належно не узагальнене, а отже, й не поціноване. Суворий раціоналізм сучасного життя, політизована свідомість, втрата духовних якостей і моральних цінностей, – усе це відтисло на задній план інтерес до культури, а до літератури зосібно. Та попри все художнє слово живе. Сучасні письменники Полтавщини предметно опрацьовують теми утвердження національної ідеї, розмаїтого й водночас усе драматичнішого життя, болісного виживання традицій, утвердження української

мови як державної, засилля чужинських ідеалів і пріоритетів. Україна, як ніколи, стоїть перед дилемою: бути чи не бути її національній культурі і, відповідно, національній літературі? Така глобальність проблем змушує письменників переглядати свої мовно-зображувальні арсенали, глибше занурюватися в життя, розширювати стилістичні засоби проникнення в сутність духовних процесів [1, с. 52].

З-поміж когорти славетних постатей сучасності чи не найяскравіше вирізняється ім'я талановитого поета – Володимира Тарасенка. Біографія поета – в його поезії. Так і у В. Тарасенка: зовнішню канву його життя легко викласти в кількох рядках стислої довідки. Народився Володимир Олександрович Тарасенко 23 жовтня 1948 року в селі Бориси Глобинського району Полтавської області. Закінчив філологічний факультет Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка. Трудовий шлях розпочав літературним працівником газети «Комсомолец Полтавщини». Працював заступником начальника відділу обласного УМВС, в апараті Полтавської обласної ради, прес-службі управління Національного банку України в Полтавській області, головним редактором видавництва «Полтавський літератор». В. Тарасенко – член Національної спілки письменників України, лауреат обласних премій імені Панаса Мирного та І. П. Котляревського, заслужений працівник культури України, автор 26 книг, серед яких 16 для дітей, співавтор гімну Полтавщини. Та 14 листопада 2012 р. перестало битися серце талановитого письменника.

Досліджуючи поезію В. Тарасенка, треба зауважити, що в його творчості можна вирізнити декілька основних змістово-мотивних груп. Це «інтимна лірика», «пейзажна лірика», «громадянська лірика», «філософська лірика», а ще цілий цикл «поезій для дітей».

Широкий спектр емоцій, настроїв, переживань органічно поєднуються з філософською заглибленістю в сенс людського буття, заглибленістю в природу своєї землі, її красу та ніжність. До чого б не торкалося перо Володимира Тарасенка, те завжди постає в якомусь незвичайному ракурсі. І це ознака справжньої поезії.

Уже в першій книзі «О, як би я тебе любив!» автор оспівує всевладну силу кохання, яка невідримна від чарівної природи рідного краю:

Прийшла, мов повені прилив –

Це він тебе до мене кличе.

Уже й каштанів білі свічі

Вогнем любові запалив [6, с. 18].

Змалювання образу жінки – від юної, «небесносоромливої» до вірної дружини є провідною темою у творчості В. Тарасенка. Прекрасним взірцем інтимної лірики є вірші «У берег вдарила гроза», «Дружині», «І моя, й не моя», «Спалені мости», «Буду ніжно-тривожним» тощо. У своїх поетичних творах В. Тарасенко, як ніхто інший, зумів передати всі етапи закоханості й усі відтінки цього настрою та почуття. Автор шукає й

знаходить такі асоціативні образи й художні паралелі, які правдиво передають неповторний світ і красу людських почуттів. Поезії В. Тарасенка сповнені епітетами, гіперболами, метафорами, які окрилюють, возвеличують образ Жінки, Дружини, Матері:

«І ти до цвіту підійшла

Прозоро-дивно-неземною».

«Зустрінеш раптом незвичайну жінку –
Бентежно-жінку у своїй красі».

«Була ти, як фіалочка, ясна,
Проста і ніжна, лагідна і щира».

«Вона – це ніжна й лагідна зоря
На чистім тлі позаземного дива» [6].

Індивідуальною особливістю поезії є ампліфікація – рідковживана стилістична фігура, що полягає у нагромадженні однорідних мовних засобів – синонімів, епітетів, порівнянь, протиставлень тощо. Інтимна лірика В. Тарасенка – це відчуття. І потрібно лише серцем доторкнутися до слів, щоб збагнути силу любові й інтимності жіночої душі.

Любов у поета – завжди невіддільна від краси природи, одухотвореної, живої, рідної, де можуть «липневі вітри неповторні співати кантати», а десь «з вершин буття басовито обізветься грім», «всміхнеться сонце в косах верб крислатих», літо бродить «в кришталевій прозорості стиглого степу», а «золотогрива осені габа закутала городи в одіж буру» [6].

У віршах В. Тарасенка «Сільський етюд», «Десь за обрієм широким», «Ода селу», «В обіймах осіннього неба» тощо домінує замилування красою рідного краю, відчуття органічності та яскравості буття. Первозданність, чистота, органічне злиття з поетично-чарівним світом природи:

Вже землю сонцем вранішнім зігріто,

Трава сріблиться в повновидих росах,

І журавлі несуть на крилах літо

Та й гублять у прив'ялених покосах [6, с. 93].

Секрети поетичного натхнення В. Тарасенка, майстерності пейзажиста, любові до лісу, річки треба шукати саме біля джерел його дитинства. Поетові притаманне витончене відчуття краси й неповторності рідного краю, його мальовничої природи. Допитливий і уважний художницький зір В. Тарасенка сягає глибше поверхні баченого, сприяє цікавим асоціаціям. З особливою теплою автор описує рідну природу, на лоні якої народжувалися вірші. Багато поезій мають автобіографічний посил: «Козацький став», «Мій край», «Рідна сторона», «Землякам», «Сонях дитинства», «Спомин», «Роси дитинства», «Я з цих країв», «У затінку лелечого крила», «Зустріч з дитинством», «Я – син степів» тощо. У своїх віршах автор передає щемні роздуми про сільську хату, піч:

Бо це вона впродовж дитячих літ,

Коли зима надворі лютувала,

Через віконце дарувала світ

І нас напівголодних зігрівала [6, с. 46].

І все – серпневі роси, достиглі яблука, дикі

гуси, батьківська криниця, мальви і м'ята нагадують про дитинство, про те віковичне коріння, що пов'язує автора з рідним краєм:

...Яке це щастя: з отчої криниці
З дороги в спеку випити роси [6, с. 101].

Він був свідком і учасником складного й украй суперечливого літературного процесу на межі двох ідеологічно протилежних епох: в одній випало йому утвердити себе професійно, в іншій – служити Музи яскравих поетичних талантів.

Поет довів спромогу бачити власний шлях крізь терни скаламученої дійсності. У поезіях «Болять і нині давні рани», «Старійшина», «Чому живем одним-єдиним днем», «У променях вічності», «Я – українець», «Земля трималась міцно за орбіту», «Роздуми на отчому полі» тощо чути голоси предків, гомін гетьманських полків, козацької вольниці, перегукуються літа і епохи, совість і душа, а ще відчувається небайдуже серце поета, котрий, оглядаючи обшири життя, замислюється над долею України – її минулим, сьогоднішнім, майбутнім:

Не дивись, Україно, на синів своїх дуже суворо,
Не ховай своїх сліз під пекуче шатро сивини...
Хай проснуться, інакше колись проклянуть їх
нащадки,

Розбуди, рідна мамо, синів із ... юрби [6, с. 134].

І котиться всевладний час,
Весь світ тримає у напрузі,
Бринить земля на вічнім крузі –
Майбутнє прийде чи для нас ? [6, с. 135].

У віршах В. Тарасенка пролунав голос українця, для якого добробут та незалежність України понад усе.

Для мене – найрідніша Україна,
Де корінь мій і дух моїх батьків [6, с. 249].

І ще одна особливість відчутна в поезії В. Тарасенка – це звернення до образу батька, який так рано пішов із життя, але з якою ніжністю і трепетом автор змальовує в своїх творах: «Незабутне», «Батьки», «Пам'ять», «Всміхнулось сонце в косах верб крислатих», «Батьків сад» тощо:

«Вернувся батько стомлений з роботи
На стіл поклав долонь солодкий щем».
«Де ти, батьку, – мудро-сивий лебідь,
Із яких тебе чекають доріг?»
«Давно тебе нема на світі, батьку,
Та сад і досі навесні цвіте» [6].

Лисенко А. В., Дорошенко С. М. Писатель незаурядного таланта современного литературного процесса Полтавщины.

А Рассматривается многогранность поэзий Владимира Тарасенко в контексте современного литературного процесса. Выделяются основные содержательно-мотивационные группы творческого наследия писателя: интимная, пейзажная, философская лирика, подчеркивается их оригинальность и полная сформированность.

Ключевые слова: литература родного края, поэтический мир, содержательно-мотивационные группы, литературный процесс.

Lysenko A. V., Doroshenko S. M. The writer of conspicuous talent of contemporary literary process of Poltava region.

С The significance of literary country-specific studies in the context of Ukraine-wide literary process is considered in this article. The creative heritage of a poet Volodymyr Tarasenko is analyzed. The main narrative-motive groups are distinguished: love poems, pastoral poetry, civil lyrics, philosophical lyrics and poems for children, which singularity and complete maturity are emphasized.

Key words: native land's literature, poetical world, narrative-motive groups, modern literary process.

Не оминає В. Тарасенко й однієї з найболючіших для України теми Великої Вітчизняної війни, від якої вона зазнала найбільше втрат, і з якої вдови і досі чекають свою юність гірко шкодуючи: «Невже тільки в казці жива є вода?». Поет не переказує подій, а створює хвилюючий узагальнюючий образ – це обеліск, сірий, мов «шинеля у бійця, який упав у цім полі на світанку». Сірий обеліск здійснюється опоетизованим монументом над усім білим світом.

А ще в доробку автора 16 книг для дітей і про дітей, серед яких «Тарасикове літо», «Неслухняний гусачок», «Чия хатинка найкраща?», «Коники-стрибунець», «Дідусева гойдалка» тощо. Його вірші змусять розважити і заспокоїти, замислитися і посумувати. «Кожний твір, – зазначає В. Жадан, – то сплеск почуттів дитини, викликаний приємним або необережним життєвим доторком, порух її душі» [5, с. 3].

Віршам В. Тарасенка притаманні задушевність, наскрізна мелодійність, бездоганна ритмічність. Проста синтаксична побудова фрази надає творам пісенності й приваблює композиторів. Тому й не дивно, що майже 200 віршів поета стали піснями, музику до яких написали Олексій Чухрай та Володимир Раковський.

Висновки. Отже, вірші Володимира Тарасенка – це величезний пласт багатогранності його поетичного світу, де органічно поєднуються минуле, сучасне та майбутнє. Довершена поетична стилістика, висока мовленнєва культура вписують його ім'я в історію сучасного літературного процесу. Адже тільки видатному літераторові вдається сформуванати такий цілісний комплекс художньо-мовленнєвих явищ, що має ефект внутрішньої вмотивованості, гармонії, довершеності.

Список використаних джерел

1. Калинове гроно: Антологія поезії полтавських літераторів ХХ століття / за ред. М. В. Костенка, Ю. М. Дмитренка, А. М. Дяченка та ін. – Полтава : Полтавський літератор, 1998. – 488 с.
2. Костенко, М. В. ...І вимолимо в бога рідне слово / М. В. Костенко. – Полтава : «Полтавський літератор», 1999. – 176 с.
3. Лисенко, А. Література рідного краю : теоретико-методологічний аспект / А. Лисенко. – Полтава : ПОІППО, 2005. – 60 с.
4. Мелешко, В. Поетичний світ Володимира Тарасенка: інтимна лірика / В. Мелешко, Т. Драгіна. // Філологічні науки. – 2012. – № 12. – С. 26–36.
5. Тарасенко, В. О. Коники-стрибунець / О. В. Тарасенко, О. І. Чухрай. – Полтава : Полтавський літератор, 2001. – 40 с.
6. Тарасенко, В. О. Одкровення / В. О. Тарасенко. – Полтава : Полтавський літератор, 2008. – 312 с.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 27.01.2016